

майнових питань. Як приклад, силові методи інтенсивно апробують для захоплення приміщень Києво-Печерського заповідника ченці Лаври (впродовж 2000-2003 років у такий спосіб ними відібрано 10 корпусів). Незважаючи на відверте порушення закону (в даному випадку УПЦ МП), МВС, Генеральна прокуратура зайняли позицію стороннього спостерігача, волюючи за краще не втручатися в конфлікт. Подібне потурання, звичайно, на руку деяким релігійним об'єднанням. Сприйняття останніми грані між дозволеним і забороненим поступово втрачається.

Аналогічна ситуація має місце і в царині освіти. Попри те, що Конституція України (ст. 35), Закони України “Про освіту” (ст.ст. 5, 7, 8) й “Про свободу совісті та релігійні організації” (ст. ст. 5, 6) закріплюють світський характер навчально-виховного процесу в нашій державі, релігійні згуродження всілякими засобами намагаються ввести викладання основ релігії як у загальноосвітніх, так і вищих навчальних закладах. У державних школах окремих регіонів діти вже давно вивчають такі предмети, як “Закон Божий” чи “Християнська етика”. Причому подекуди — в обов'язковому порядку. Виходить, якщо Закон і писаний, то принаймні не для суб'єктів релігійного середовища.

Не викликає сумніву вплив церков і релігійних організацій на український парламент. Ось уже три роки народні депутати України не можуть ухвалити нове законодавство щодо свободи совісті і релігійних організацій. А не можуть тому, що винесені на розгляд Верховної Ради України законопроекти не вдовольняли амбіцій певних релігійних структур і прихильних до них парламентаріїв.

Отже, посилення тиску з боку конфесій на всі сфери суспільного життя — загроза розбудові правової держави і громадянського суспільства в Україні.

Сучасна Українська держава, реформуючи політичну систему, впевнено бере курс на розвиток демократії за європейськими стандартами, складовою якої з необхідністю є плюралізм — політичний, ідеологічний, релігійний та етнічний. А тому *цивілізоване розв'язання проблем бачиться виключно в правовому полі, застерігаючи дотримання законних прав усіх суб'єктів правовідносин в етнополітичних і етноконфесійних процесах.*

*М.Бабій**

ПРОБЛЕМИ СВОБОДИ РЕЛІГІЇ В КОНТЕКСТІ РЕЛІГІЙНОГО БАГАТОМАНІТТЯ УКРАЇНИ

Означена проблема є вельми актуальною в аспекті осмислення практичного здійснення права на свободу совісті, свободу релігії. Вона значною мірою корелюється із сучасним соціокультурним, політичним, духовно-екзистенціальним розвитком українського суспільства і тими умовами, в яких він відбувається. Найбільш суттєвими з них є транзитивний характер процесу становлення й утвердження принципів демократії, свободи, правового їх оформлення, а також багатоманітність (*плюралізм*) суспільного життя в усіх іпостасях його вияву. До речі, принцип багатоманітності одержав своє юридичне закріплення і в Конституції України (ст. 15). І в цьому є своя закономірність, своя логіка. На думку відомих соціологів П.Бергера і Т. Лукмана, “плюралістична ситуація приходить разом з умовами швидкої соціальної зміни і сам плюралізм є фактором прискорення саме тому, що сприяє підриву традиційних визначень реальності, що чинить опір

* Старший науковий співробітник Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України, к.філос.н.

ефективним змінам”¹. Саме такого типу трансформаційні процеси характерні сьогодні і для України. В їх площині вельми відчутними є кількісні й якісні зрушення в релігійній сфері, активна її плюралізація.

Релігійна багатоманітність стала для українського соціуму реальним фактом, невід’ємною рисою нашого соціально-політичного устрою. Нині на теренах України функціонує понад сто різних конфесій, релігійних течій, напрямів, рухів, кількість яких за останні дванадцять років зросла майже в 4 рази. Плюралізація релігійного середовища – це незворотня світова тенденція, яка нині набрала значної сили.

Разом з тим зауважимо, що, з одного боку, поліконфесійність постає як важлива характеристика і свідчення процесу утвердження принципів демократії, свободи совісті, свободи релігії, а з іншого – як фактор, що певною мірою сприяє деконсолідації суспільства, породжує напруженість, конфронтацію, конфлікти в міжконфесійних відносинах. До речі, ріст конфесійного багатоманіття розцінюється представниками окремих “традиційних” церков, як явище, що “привносить у релігійне життя численні релігійні і псевдорелігійні вчення, які вступають у протиріччя з “релігіями більшості”, сприяють розмиванню духовних засад народу, його культурної, національної самобутності та ідентичності”²

Зрозуміло, що ці процеси актуалізують необхідність поглибленого аналізу співвідносності, характеру взаємозв’язку свободи релігії і фактора поліконфесійності. Відмітимо, що дана проблема не була позбавлена уваги науковців.³ Однак потреба в системному її дослідженні залишається важливою як у теоретичному, так і в практичному сенсі.

Релігійний плюралізм (*багатоманіття*) є однією з вагомих і необхідних умов існування свободи релігії. Він постає як важливий фактор останньої. На це, до речі, звернув увагу американський дослідник проблем релігійної свободи Коул Дюрєм. Він наголошує, що “допоки в суспільстві і в засадничих системах переконань” не виникне плюралізм, питання релігійної свободи не актуалізується.⁴ Цей висновок підтверджує історія становлення і утвердження свободи релігії.

Зауважимо у цьому зв’язку, що потреба в життєвосмислових основах буття, в “істині як альтернативі ілюзій” є визначальною рисою духовного ладу особи. Ще Фома Аквінський наголошував, що “в кожній душі є нестерпне прагнення до щастя і смислу” життя. Вони постають як його головні засади. Найбільш відчутно це проявляється у духовно-світоглядній сфері, у площині пошуку власного шляху до Бога. “Самовизначення”, в цьому аспекті є поняттям, яке перш за все характеризує процес пошуку і вибору людиною межових засад сенсу свого життя, його ціннісних орієнтирів. Отже, принцип вільного пошуку істини, правди і смислу буття є для неї іманентною, глибоко духовною спонукою, що постає як своєрідний “пробуджений запит духу”. Тому кожна людина, згідно з “Декларацією про релігійну свободу”, має “право на пошук істини в релігійній сфері, щоб розважливо сформувати вірне й істинне судження для своєї совісті, використовуючи відповідні засоби”⁵.

¹ Бергер П., Лукман Т Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. – М., 1995. – С. 204.

² Куницин И. А. Правовой статус религиозных объединений в России. – М., 2000 – С. 90.

³ Див.: Вступая в третье тысячелетие: религиозная свобода в плюралистическом обществе. – М., 2000; Дурэм К. Перспективы религиозной свободы: сравнительный анализ. – М., 1999; Гладкий С.О. Конституційний принцип плюралізму: джерела формування і юридичний зміст. // Держава і право. 3б. – К. 2001 – Вип. 14 – С. 11-18; Яроцький П.Л. Визнання релігійного плюралізму – фундамент свободи совісті. // Релігійна свобода: природа, права і державні гарантії. – К., 1999. – С. 67-72; Колодний А. Плюралізм релігійної життя в Україні: опыт и проблемы. // Там само. – С. 76-79.

⁴ Див.: Дюрєм Коул. В. Перспективи щодо релігійної свободи: порівняльна структура // Релігійна свобода і права людини. Правничі аспекти. В 2-х т. – Львів, 2001 – Т. 2. – С. 37.

⁵ Декларация о религиозной свободе // Второй Ватиканский собор. Конституции, Декреты, Декларации. – Брюссель, 1992. – С. 441.

Таким чином, право на свободу релігії ґрунтується не лише на суб'єктивному бажанні особистості, а перш за все на її природі, на прагненні віднайти смисл свого життя, зокрема (і частіше всього) в координатах релігійних цінностей. У цьому зв'язку важливо усвідомити, що індивід у процесі свого самовизначення вибирає не релігію взагалі, а конкретну релігійну парадигму, конкретне віросповідання.

Зрозуміло, що такий вибір стає реальністю при наявності можливості вибору, тобто свободи, а також певних віросповідних альтернатив, що уможливають сам процес самовизначення. Отже, неодмінною умовою вільного вибору постає наявність певної множини різних релігійних парадигм, систем цінностей. Йдеться про релігійне багатоманіття. Саме в площині останнього і стає можливим повноцінне віросповідне самовизначення особистості. Тобто, релігійний плюралізм постає як фактор, що уможливує право кожної людини дотримуватися будь-яких релігійних поглядів, проповідувати, розповсюджувати, зміцнювати їх, самореалізовуватися на їх принципах. У релігійному ж моноконтексті наявним є лише вибір в аспекті сприйняття або відмови від певної світоглядної (релігійної) системи цінностей. Акт релігійного вибору, як момент “ввірення Богові”, більшість християнських церков (*релігійних організацій*) розглядає як фундаментальний.

У цьому вимірі свобода релігії постає як вільне, без будь-якого (світського чи релігійного) примусу, завізоване власною совістю самовизначення особистості щодо певних релігійних орієнтирів, цінностей та її самореалізація, життєве самоутвердження на їх основі.

Означена свобода якраз і полягає в тому, що “всі люди мають бути вільними від примусу як з боку окремих осіб, людських спільнот, так і будь-якої людської влади в такий спосіб, щоб нікого не примушували діяти всупереч його совісті або ж не чинили перешкод діяти у справедливих межах згідно своєї совісті як у приватному, так і суспільному житті, індивідуально чи спільно з іншими”¹. Право на релігійну свободу випливає з гідності людини що є, образно кажучи, її ядром, так і з тієї трансцендентності, що людина “пізнає і визнає веління божественного закону за допомогою своєї совісті”. Тобто йдеться про *свободу самовизначення* індивіда в поліконфесійному просторі, як такої, що “трансцендентно орієнтована і прагне до поєднання бажаного з належним”². Зауважимо, що свобода в цьому процесі виконує також функцію гаранта і важливої умови самовизначення. Саме звідси постає надзвичайно важливий висновок, що примушувати людину “діяти всупереч своїй совісті... особливо у сфері релігії,” є насиллям над її совістю, її гідністю. Демократія не може прийняти порушення людської гідності та права особистості на вільний вибір світоглядних цінностей та орієнтирів.

Свобода релігії має не тільки особистісний (*свобода віросповідання*), а й корпоративний, інституційний вимір (*свобода церкви*).

Поняття “свобода церкви” характеризує соціально-правові можливості вільної діяльності релігійних спільнот, їх інституцій, безперешкодного виконання ними своїх функцій, місії, а також їхню автономію і незалежність. Слід зауважити, що це поняття позначає певний вид суспільної свободи, який тісно пов'язаний з публічним виявом свободи віросповідання особистості. В цьому аспекті свобода церкви є дериватом віросповідної свободи індивіда.

Коли ми аналізуємо проблему свободи буття релігії в релігійно плюральному суспільстві, то маємо брати до уваги цілий спектр проблем, що постають як причинно-наслідковий вияв цього буття в контексті взаємозв'язку свободи релігії і

¹ Декларация о религиозной свободе // Второй Ватиканский собор. Конституции, Декреты, Декларации. – Брюссель, 1992. – С. 440.

² Див.: Тульчинский Г.Л. Проблема либерализма и эффективная социальная технология. // Вопросы философии. – 2002 - №7 – С. 27.

поліконфесійності. Це, передусім, **проблеми:** *свободи віросповідання, свободи релігійних організацій, їх правового статусу, державно-конфесійних відносин, міжконфесійних взаємин, буття релігійних меншин, неорелігійних утворень, толерантності, екуменізму, прозелітизму, місіонерської діяльності, релігійної ідентичності, конфесійного фундаменталізму тощо.* При цьому слід враховувати і значний вплив на означені проблеми глобалізаційних процесів, можливостей нових інформаційних технологій, які, з одного боку, підживлюють процес плюралізації, в тому числі і в релігійній сфері, а з іншого – сприяють “руйнуванню національних систем світоглядних цінностей”, інкорпорації в суспільство (*маю на увазі й український соціум*) “спеціально сконструйованої матриці цінностей, норм поведінки, способу життя, як єдино можливої моделі життєдіяльності людей”¹.

Зауважимо у цьому зв’язку, що плюралізація, зокрема, супроводжується абстрагуванням і послабленням колективної релігійної свідомості і колективної ідентичності. Хоча при цьому помітним є також процес розширення простору для індивідуальної релігійної свідомості й індивідуальної ідентичності².

Релігійний плюралізм і свобода релігії явища взаємопов’язані, вони обумовлюють одне одного. До речі, релігійний плюралізм розглядається як *λίτος προσκοματς* (“наріжний камінь”) свободи релігії.

Таким чином, поліконфесійність постає важливим чинником, умовою свободи релігії. Остання, в свою чергу, уможлиблює плюралізацію релігійного середовища. Однак, слід врахувати, що ця взаємообумовленість не однозначна. На практиці далеко не завжди кількісні показники плюралізації детермінують якісні зміни і прямо корелюються з розширенням простору дії свободи релігії. Зрозуміло, що означена взаємозалежність стає реальністю, якщо і релігійна багатоманітність, і свобода релігії одержують своє законодавче закріплення в системі права, насамперед конституційного. Така система, зокрема в нашій державі, постає як “комплекс взаємопов’язаних і взаємодіючих нормативних актів, інших юридичних засобів та загальносоціальних умов”³, які є сукупністю можливостей для повноцінної реалізації свободи релігії, її охорони і захисту.

Важливим в аспекті взаємозв’язку свободи релігії та поліконфесійності є законодавче визнання в Україні рівності всіх релігійних організацій перед законом (в дозволяючому і обмежувальному контексті), незалежно від їх “традиційності”, нетрадиційності, часу заснування тощо. Даний принцип, як і принципи світськості нашої держави, “інституційної і функціональної безрелігійності державної влади”, її світоглядної нейтральності, що конститується через відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави і школи від церкви (релігійних організацій) є надзвичайно важливими, екстраординарними як для утвердження релігійного плюралізму, так і свободи релігії. В законодавчому плані в Україні відсутні “спеціальні” відносини держави і окремих конфесій. Поліконфесійність у нашому суспільстві, її визнання державою, толерантне і рівнозначне ставлення останньої до всіх конфесій, напрямів, рухів (у всьому їх розмаїтті), увага влади до потреб релігійних організацій сприяли утвердженню демократичних засад відносин держави і церкви, зміцненню підґрунтя свободи релігії, оптимізації релігійно-церковного життя. Як відзначають зарубіжні експерти, “Україна має найкращі результати в застосуванні стандартів релігійної свободи поміж усіх новоутворених пострадянських

¹ Див.: Новые информационные технологии и судьбы рациональности в современной культуре (материалы «Круглого стола») // Вопросы философии. – 2003. - №12. – С. 14-15; Толстоухов А.В. Глобалізм як новий вимір буття України. // Практична філософія. – 2003 - № 4 – С. 3-8.

² Див.: Мюнх Рихард. Социальная интеграция в открытых пространствах // Философские науки. – 2004 - №2 – С.39.

³ Див.: Волинка К.Г. Теоретичні аспекти механізму забезпечення прав і свобод особи. // Держава і право. Зб. наук. праць – К., 2000 – Вип. 7 – С. 79.

країн”¹, а політика держави у сфері свободи совісті в основному відповідає положенням міжнародних правових документів, що стосуються питань свободи релігії, діяльності релігійних організацій.

Як уже відзначалося, важливим щодо забезпечення свободи релігії в контексті поліконфесійності є принцип світськості держави, її світоглядної нейтральності. Зауважимо, що цей принцип, як норма не продекларований в Основному Законі України, хоча він і знаходить своє вираження в Конституційних положеннях про *відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави, а школи – від церкви, а також про те, що жодна релігія не може бути визнана державою я обов’язкова*.

Означені принципи, які за своєю суттю є засадовими для забезпечення свободи буття релігії, постають також своєрідним наслідком врахування наявності в нашій державі феномену поліконфесійності. Принцип (світськості) є правовою гарантією свободи совісті, свободи релігії. Він спрямований на уможливлення гармонійного співіснування різних конфесій. Принцип світськості держави є демократичним, а демократія як “система політичної, правової та соціальної” організації, котра вбирає в себе спільні цінності товариськості, терпимості та плюралізму, створює найкращі рамкові умови, що гарантують свободу буття релігії. Саме демократична модель політики Української держави у сфері свободи совісті, свободи релігії, відносин держави і церкви сприяє розвитку релігійного плюралізму, постає його гарантом. А свобода буття релігії, як у свій час зауважував лорд Актон, “можлива лише там, де безперешкодно існують різні релігії, які мають однакові права... і діють за власними принципами”².

Проблема свободи релігії актуалізується і в площині міжконфесійних відносин в умовах релігійної багатоманітності, в аспекті проблем прозелітизму (які набули нині значної гостроти), права особи на зміну релігії, за виявом її власної совісті.

Релігійне життя в Україні сьогодні можна охарактеризувати як складну поліконфесійну систему взаємодії та взаємовпливів “канонічно й організаційно структурованих суб’єктів, об’єднаних за світоглядно-віровизначними ознаками”³. Реальний релігійний плюралізм ще не став фактором зростання рівня толерантності. Однією з гострих проблем у контексті наявної релігійної ситуації, поліконфесійності постають міжконфесійні, внутрішньоцерковні відносини. Відчутними є гостре суперництво, “конкурентна” боротьба за сфери впливу, за паству. Зокрема, це стосується взаємовідносин між українськими православними церквами (УПЦ – УПЦ КП – УАПЦ), УПЦ і УГКЦ та РКЦ, між так званими традиційними церквами і неорелігійними утвореннями, право на законне визнання яких перші ставлять під сумнів. Свої ціннісні орієнтації, повчання вони вважають єдино можливими й істинними. При цьому не береться до уваги, що ніхто у цьому світі не володіє монополією на абсолютну істину, одним-єдиним рецептом досягнення благополуччя і щастя. Означені відносини можна оцінити як конфліктні, які у своїй сукупності негативно впливають на стан суспільної атмосфери, породжують нетерпимість, процеси дестабілізації в соціумі, понижують можливості повноцінної реалізації свободи релігії.

Антагоністичні відносини, розбіжності між конфесіями, на жаль, поки що не знаходять свого конструктивного вирішення, незважаючи на те, що наша держава сприяє формуванню взаємної терпимості між різними конфесіями. Однак це не призвело до зростання рівня толерантності у відносинах між ними. Цьому значною мірою шкодить і те, що релігійне питання в Україні набуло значної політизованості. Всі, як держава, так і релігійні організації, в Україні сущі мають глибоко усвідомити,

¹ Бідулф Говард Л. Як релігійна свобода і толерантність впливають на демократизацію: оцінка України. // Науковий вісник Чернівецького університету. Зб.наук. праць – Чернівці, 2003 – Вип. 163-164 – С. 40.

² Див.: Acton John E. The History of Freedom and Other Essays. – New York, 1967 – Р. 152.

³ Бондаренко В.Д. Релігійна ситуація в Україні і перспективи її розвитку.// Релігійна свобода: природа, правові і державні гарантії – К., 1999 – С.73.

що релігійне життя і у віддаленій перспективі розвиватиметься “багатоваріантно”. Релігійний плюралізм закріпився міцно і безповоротно. Він започаткував тенденцію, яка виключає будь-яку “територіальну гегемонію тих чи інших конфесій”. І християнським (“традиційним”) церквам, як наголошує теолог М. Велькер “необхідно усвідомити – всупереч недоречним побоюванням складності і безмежності, всупереч страху, що відчувається перед розмаїттям невідомого, - що духовна корисність для стада Христового передбачає прийняття плюралізму. Життєздатна єдність – це єдність диференційована, що постійно працює в напрямку перетворення конфліктів у плідні контрасти і взаємні творчі “виклики”¹. А це означає, що всі конфесії (*і великі й малі, традиційні і нетрадиційні*) не мають іншого виходу, ніж жити в мирі, атмосфері взаємоповаги і взаємотерпимості. Альтернативі толерантним відносинам у системі поліконфесійності не існує.

А толерантність у поліконфесійному соціумі це, перш за все, взаємне визнання суб’єктами міжвіросповідних відносин рівності перед законом кожного з них, суверенності, свободи один одного; поважання права кожного на власне розуміння істини, на свою правду, життєву позицію і цінності; безумовна відмова від монополії на істину, відкритість та повага до інакшості, подолання нетерпимості до “чужого” (в його конфесійному вияві).

Як відомо, толерантність, тісно пов’язана з проблемами свободи совісті, релігії, світоглядним (в т.ч. релігійним) плюралізмом, тому, що “толерантність – це, передусім, активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини”². Це, разом з тим, є і обов’язок (*особистості, спільнот, держави*) сприяти утвердженню прав і свобод людини (зокрема, *свободи совісті, свободи релігії*), плюралізму (*в тому числі релігійного*), демократії та правопорядку. Це також - поважання, розуміння, сприйняття багатого розмаїття культур, релігій, форм самовираження та самореалізації особистості. При цьому, наголосимо ще раз, визначальною має бути позиція, що без толерантності у відносинах між церквами, конфесіями, між державою і релігійними організаціями, між віруючими не може бути миру і спокою в суспільстві. А без цього не можливі повноцінні демократія, свобода буття релігії. Зміцненню засад свободи релігії, довіри, співробітництва між конфесіями, утвердженню толерантності має слугувати міжконфесійний, міжцерковний, внутрішньоцерковний діалог на принципах взаємоповаги.

Важливою в розглядуваному контексті, тобто поліконфесійності, є також проблема досягнення балансу між принципами демократії і прав людини, свободи совісті та релігій, з одного боку, і збереження національної, культурної, етнічної та релігійної ідентичності, з іншого. Є ряд інших питань в аспекті взаємозв’язку релігійної багатоманітності й свободи буття релігії, які потребують свого вирішення.

При цьому варто ще раз нагадати, що релігійний плюралізм, поряд з позитивними тенденціями у розвитку релігійної ситуації, породжує і низку складних, в тому числі й негативних за своїми наслідками, проблем, вирішення яких потребує втручання держави. Однак, беручи до уваги певні негативні висліди процесу релігійної плюралізації, держава має сприяти розвиткові останньої як важливої складової громадянського суспільства, як необхідної умови свободи релігії і церкви. У цьому зв’язку, зауважимо, що йдеться про природний розвій релігійного багатоманіття в площині демократичних процесів, а не про керований державою конфесійний плюралізм.

Зрозуміло, що перспективи розв’язання наявних проблем у поліконфесійній

¹ Велькер М. Християнство и плюрализм.– М., 2001. – С. 129.

² Див.: Декларація принципів толерантності (схвалена Генеральною конференцією ЮНЕСКО 16.11.1995 р.) – К. 1996 – С. 9.

сфері буття - в здійсненні конкретних практичних кроків (в межах закону) як з боку держави, так і релігійних організацій, спрямованих на зміцнення і розширення можливостей для індивідуальної і колективної реалізації свободи релігії, утвердження міжконфесійної терпимості, а також напрацювання і закріплення досвіду функціонування держави, релігійних організацій в умовах релігійного плюралізму.

*П.Гануліч**

РЕЛІГІЙНА СВОБОДА – СПРИЯТЛИВА ОСНОВА ВПЛИВУ ЦЕРКВИ НА СУСПІЛЬСТВО

Духовне єднання особистостей творить як "тіло" Церкви, так і "тіло" суспільства. Без людини, її активної позиції не можливе існування будь-яких суспільних інститутів. Вона - їх основа, але вона ж і їхня головна проблема, вона їх наріжний камінь, хоч часто – в історичній реальності - і знедолений. Тому, говорячи про свої взаємини із суспільством, на перший план необхідно ставити проблему людини, гідність її особистості, а також умов, що сприяють її розвитку і самореалізації.

У сучасному світі відбуваються стрімкі, глибокі і, що особливо характерно для нашого часу, глобальні зміни. Сьогоднішній інформаційний, інтелектуальний, технічний та економічний потенціал суспільства настільки великий, що будь-які, найбільш сміливі задуми стають реальністю в дуже короткий час. І людина, у силу своєї гріховності, внутрішніх протиріч, змін, що вона робить у навколишньому світі, також дає суперечливі наслідки. Вони впливають і на саму людину, змінюючи її світогляд, мислення, запити. Ці протиріччя яскраво виражені в духовній і матеріальній сферах людського буття, у міжособистісних і в більш широких - соціальних відносинах.

Протягом усієї своєї історії людина прагнула до свободи і боролася за неї. Але сьогодні вона, легко впадаючи в різного роду залежність - від наркотиків, грошей, політичних і релігійних установок, окультної практики і т.п. - дуже пасивно бореться за власну волю і волю інших людей.

Україна має гарну правову захищеність релігійних прав громадянина. Але не минає і місяць, а можливо й тиждень, щоб ми не чули неприємних новин, що в деяких регіонах релігійні права общини, пастора, віруючого зневажаються. Мотиви цього дуже різноманітні. Десять група священників об'єдналися і написали листа в районну адміністрацію про заборону діяльності відомої впливової протестантської спільноти. І в звичних обставинах лист лишився б без відповіді, але наближались вибори в районну Раду, коли на рахунку буде кожний виборець. Законними і незаконними методами йшла боротьба за кожний голос, за свій авторитет. Поважалися тисячі, нехтувалися, пригнічувалися сотні. В цьому було замішано декілька відсотків всього населення. Решта спокійно йшли на роботу, займалися своїми справами, відпочивали.

В іншому місці помінявся власник релігійної споруди. Свята, шанована особа однією конфесією зафарбована, сплундрована новим конфесійним власником. З цим не можна миритися, тому що така поведінка породжує ворожнечу. І ті моральні та інтелектуальні сили віруючих, які ми могли би направити на суспільство, витрачаються на міжконфесійну ворожнечу. Справа доходить до абсурдів. Протестанти організують програму по боротьбі з алкоголізмом, тютюнопалінням і це не дають здійснити не алкоголіки і курці, а віруючі. Чи не дивно?

Релігійним організаціям сьогодні в Україні потрібна єдність. Адже є багато

* Генеральний Секретар Української Асоціації релігійної свободи.